

Positieve resultaten met conceptmappen op Mgr. Hanssenschool

In 2013 startte de Mgr. Hanssenschool in het Limburgse Hoensbroek een pilot in vijf groepen met het gebruik van conceptmappen. Het is een werkvorm gericht op het vergroten van de woordenschat die beter lijkt aan te sluiten op de gedachtegang van leerlingen. “Al heel snel zagen we dat het in deze groepen werkte.”

“Festival”, roept een van de leerlingen. In eerste instantie lijkt het woord niets te maken te hebben met het thema van de les: Tweede Wereldoorlog. “Waarom denk je daaraan”, vraagt juf Kim de jongen vriendelijk. “Als we de oorlog herdenken zijn er altijd festivals met muziek”, legt hij uit.

“Ja, in Roermond”, reageert een klasgenoot.

“Maar, ook in Amsterdam”, reageert de jongen naast hem. “Daar ga je heen als je daar in de buurt woont.”

Juf Kim schrijft festival op een bord waarop nog meer plaatjes en woorden staan die verbonden zijn door pijlen en vraagt de klas waarom er festivals zijn. Al snel gaat het weer over de Tweede Wereldoorlog. In de pauze legt de leerkracht uit dat ze probeert de gedachtegang van de leerlingen te volgen. “Het woord festival stond niet op het lijstje met woorden dat ik met ze wilde behandelen, maar door mee te denken met de leerlingen en de verbanden die zij leggen te benoemen, leren ze meer woorden en zijn ze bewuster bezig met het maken van zinnen. Bovendien hebben ze er meer plezier in. Bij deze werkvorm moet je als leerkracht minder strak vasthouden aan de woorden die je per se wilt behandelen bij een thema.”

Minder ingekaderd

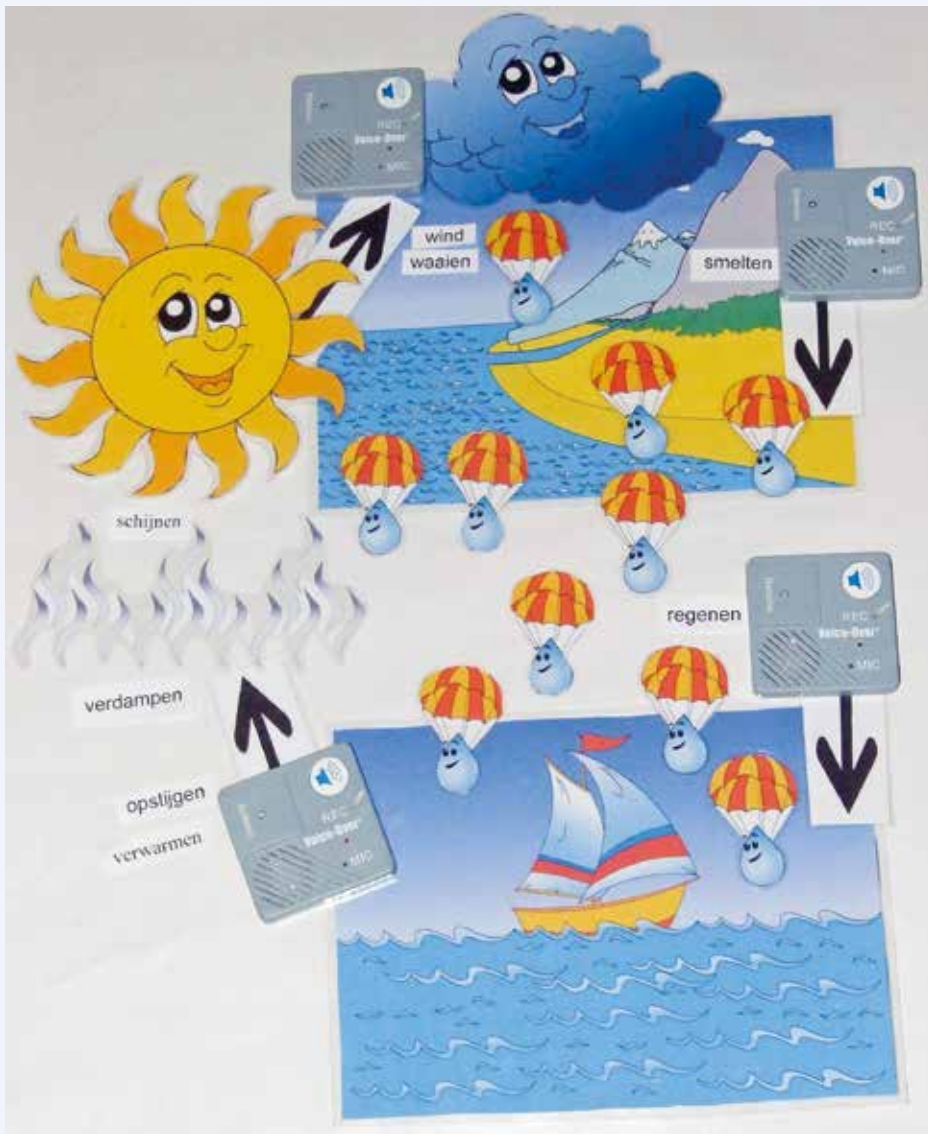
Ria Kicken en Elise Ernes van de Externe Dienst van de Mgr. Hanssenschool maakten een kleine twee jaar terug tijdens de studie Specialist Begaafdheid kennis met conceptmappen. Deze werkvorm werd bedacht door J.D. Novak. Bij de methode worden plaatjes en woorden, of concepten, met elkaar verbonden door pijlen. Op kleine voicerecorders spreken leerlingen in wat de relatie is tussen de concepten. Dit kan later worden afgeluisterd. “Je kunt

het vergelijken met mindmappen”, licht Kicken toe. Beide werkvormen visualiseren de informatie en laten leerlingen verbanden leggen tussen woorden of plaatsjes. “Verskil is dat mindmappen veel meer ingekaderd is. Van te voren staat vast welke woorden je wilt behandelen. Conceptmappen geeft leerlingen de mogelijkheid verschillende concepten met elkaar te verbinden en te vertellen welke relaties zij zien”, vult Ernes aan. Kicken: “Het gaat uit van de bestaande kennis van de kinderen en volgt de relaties die zij leggen tussen de concepten. Het sluit aan bij hoe onze hersenen leren en onthouden.”

Goede resultaten

Nadat Kicken en Ernes een paar jaar terug kennis maakten met conceptmappen oefenden ze het met een paar leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis die zij begeleiden in het reguliere onderwijs. Dit leverde goede resultaten op. Al snel ontstond dan ook het idee om het verder uit te proberen op de Mgr. Hanssenschool. Binnen cluster 2 was er echter nog geen ervaring met conceptmappen. Besloten werd een proef te starten met de volgende vragen: Is conceptmappen makkelijk toepasbaar binnen een groep leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis? Wat zijn de resultaten? Biedt de werkvorm meerwaarde in vergelijking met andere werkvormen in het woordenschatonderwijs en levert conceptmappen een positieve bijdrage aan de articulatie van de TOS-leerlingen?

Op de vraag of de methode toepasbaar is, knikken beiden resoluut. “Veel leerkrachten werken al met mindmappen of soortgelijke werkvormen. Conceptmappen is hierin onder te brengen. Het is makkelijk in te passen in het huidige taalonderwijs”, licht Kicken toe. Haar collega Ernes

Thema: kringloop van water. De vierkante apparaatjes naast de pijlen zijn de voicerecorders

Foto: Mgr. Hanssenschool

vervolgt: “Een korte instructie is voldoende om ermee aan de slag te gaan. Belangrijk is wel dat de leerkrachten niet star vasthouden aan de volgorde van woorden die zij per se willen behandelen tijdens die (ene) taallessen. Soms leren de leerlingen andere woorden dan je van plan was, maar met een goede focusvraag kun je de volgende les alsnog de gemiste woorden behandelen.”

Over de resultaten zijn beiden positief. “In de praktijk bleek dat er spontane interactie op gang kwam wat de samenwerking tussen de leerlingen positief beïnvloedt. Ze vinden het leuk om te doen”, vertelt Kicken enthousiast. Ernes: “En wij zien dat de netwerken van woorden groter worden en meer diepgang laten zien. Binnen het grote netwerk ontstonden kleine netwerkjes. Op die manier kunnen verschillende thema’s met elkaar in verband

gebracht worden.” Dit wordt bevestigd door Kim Zondag. Ook zij zegt het idee te hebben dat haar leerlingen meer kennis hebben van relaties tussen woorden en daardoor hun inhoudelijke kennis vergroten. “Het is een waardevolle aanvulling. Kinderen kunnen meer van zichzelf laten zien. Regelmatig worden nieuwe woorden aan het netwerk toegevoegd.”

Kicken merkt hierover op: “Onze niet-talige kinderen konden met behulp van de plaatjes en de voicerecorders laten zien en horen dat ze in staat zijn om relaties tussen plaatjes aan te geven. Het kritisch luisteren, leek te worden bevorderd. Het leren van elkaar en het accepteren van onderlinge positieve kritiek is verrassend.”

Of conceptmappen positief bijdraagt aan de articulatie durft Ernes niet met zekerheid te zeggen. “Het lijkt of de leerlingen beter gaan articuleren omdat ze zichzelf terughoren op de voicerecorders, maar

dit kunnen we niet met zekerheid zeggen. Je kunt in zijn algemeenheid wel stellen dat het goed is voor de articulatie om jezelf terug te horen.”

De resultaten van conceptmappen stemmen na een jaar zo positief dat de Mgr. Hanssenschool de werkvorm verder wil invoeren. “Samen met de taalwerkgroep van onze school gaan we zoeken naar mogelijkheden om conceptmappen in het interactief taalonderwijs verder in te voeren”, besluiten Kicken en Ernes.

Meer informatie over conceptmappen:

Ria Kicken (ria.kicken@innovo.nl) en Elise Ernes (elise.ernes@innovo.nl).

PETER VAN VEEN